

**ПОЉОПРИВРЕДНА САВЕТОДАВНА
И СТРУЧНА СЛУЖБА ЧАЧАК ДОО**

Тел. 032/320-710. Факс. 032/320-712. e-mail: ovcar@vu1.net bsscacak@bsss.rs

Број 12

Датум и место издавања: 15.12.2012. Чачак

Тираж: 350

БИЛТЕН

ДЕЦЕМБАР 2012.

САДРЖАЈ:

1. Карактеристични подаци о стајском ђубриву - Дип. инг Милан Дамљановић
2. Особине и деловање стајњака- Дип. инг Миљасав Тиосављевић
3. Оптимални услови за гајење боровнице -Мр Бранко Танасковић
4. Развој сеоског туризма у Чачку- Дипл. инг Радован Шеварлић

Карактеристични подаци о стајском ђубриву

Читајући веома леп и свеобухватан чланак професора Драгише Милошева у новом Пољопривреднику на тему стајњака обратио сам посебну пажњу на неке карактеристике и специфичности у оквиру ове теме.

У веома скраћеном обиму навео сам низ особина, података и занимљивости које прате ову тему.

Просечна годишња производња - говедо 10т, свиња 1,5т, коњ 6т, овца 0,7т

Просечна дневна потрошња простирке - говедо-5кг, коњ-3кг, свиња- 3кг, овца-1кг
Интензитет дјубрења - слабо-до 15т по ха, средње- до 30т по ха, јако- до 40т по ха, мелиоративно- преко 40 т по ха.

Дужина дејства - на тешким земљиштима 4-5 година, на средње тешким 3-4 године, на лаким земљиштима 2-3 године.

Састав стајњака (основна хранива) – азот 0,5%, фосфор 0,25%, калијум 0,6%, калцијум 0,6%, органска маса 20%.

Фертилизациона вредност стајњака заораног - одмах по растурању - 100%, 6 сати касније – 80%, 24 сата касније -70%, 4 дана касније – 50%.

На тежим земљиштима заорава се сваке 4 године 30 до 40 тона по хектару а на лакшим сваке 2 до 3 године око 15 тона по хектару. Дубина заоравања – Лака земљишта 20 до 25 цм, тежа земљишта 15 цм.

Дипл. инг Милан Дамљановић

Особине и деловање стајњака

Органска ђубрива поред тога што биљке обезбеђују хранљивим материјама одлучујућу улогу имају у поправци: физичких, хемијских и биолошких особина земљишта. Хумус, унесен органским ђубривима или добијен разлагањем тих ђубрива и биљних остатака, поред осталих корисних особина, везује многа биљна хранива и тако спречава њихово испирање. Угљен – диоксид добијен разлагањем органске материје (хумификација), доприноси

разлагању неких једињења у земљишту и повечава њихову приступачност биљкама. Стајњак представља мешавину чврстих и течних екскремената са простирком. Његов састав зависи пре свега од врсте животиње, као и њене исхране. Стајњак садржи сва потребна хранива за исхрану биљака, а највише азот и калијум. Међутим, садржај хранљивих елемената у њему је низак, али ипак се у земљиште уносе значајне количине хранива. 1000 кг стајњака садржи – 75% воде, Азота – 5 кг, Фосфора – 2,5 кг и К – 6 кг.

Слабо чуван стајњак има знатно мањи садржај хранива. Биљна хранива у стајњаку су хемијски везана за органску материју и постепено се ослобађају у процесу минерализације (биљни хормони , ауксини и витамини , који стимулативно делују на раст и развој биљака).

Велики значај има у поправци физићких, хемијских и биолошких особина земљишта, што доприноси бољем усвајању хранљивих материја из земљишта, а тиме и повећања приноса. Стајњаком се у земљиште уносе огромне количине бактерија, које га разлажу у хранива, која су за биљке приступачна. Осим тога оне разлажу у биљна хранива биљне остатке као и хумус. Земљишта на којима се стајњак примењује лакше се обрађује, боље задржавају влагу и богатија су у органској материји .

Деловање стајњака зависи од његовог састава, начина неговања, начина његове употребе , особина земљишта, норме примене. Он се у земљишту спорије разлаже од минералног ђубрива и услед

Оптимални услови за гајење боровнице

Савремена, профитабилна производња високожбунасте боровнице, поред организационо-техничких услова, подразумева и адекватне земљишне и климатске услове, неопходне за њено успешно гајење. Имајући у виду њен животни век од 15 и више година, намеће се потреба за деликатним одабиром локалитета при заснивању засада.

Одабране парцеле требало би да имају лако, растресито, дренирано земљиште са високим садржајем хумуса (5-7 %). Оптимална киселост земљишта, рН је 4,3-4,8, мада само плодоношење може бити у распону рН 4,0-5,2. Један од добрих

тога му је и дејство спорије. У просеку се рачуна да је његова искористивост три године и то: у првој 50 % , у другој 30 % у трећој 20 % .

Стајњак се брже разлаже и брже делује на лаким земљиштима, па му је зато на таквим земљиштима и дејство краће, 2 – 3 године. На тежим земљиштима његово дејство и разлагање је спорије, али зато дуже, 4 – 5 година.

Стајњак се може примењивати од јесени до почетка вегетације. Након растурања треба га одмах заорати на одређену дубину. Његово изношење и растурање треба изводити по облачном и хладниом времену, какао би се избегли губици у азоту.

Примењује се полузгорели и прегорели стајњак. Свеж стајњак не треба примењивати због неповољног односа угљеника и азота која би изазвала ткз. „азотну депресију” .

Дипл. инг Милисав Тиосављевић

индикатора за гајење боровнице је присуство обичне, дивље боровнице (*Vaccinium myrtillus*) на том локалитету. По могућству требало би изабрати ледине, ливаде или искрчене шумске парцеле. Земљишта од претходно гајених пољопривредних култура носе већи ризик постојања трулежница корена, које, и након дужег периода, могу оштетити микоризне гљиве на корену боровнице.

Тешка, мочварна (која могу изазвати гушење кореновог система), мање плодна земљишта, поготово у депресијама, требало би увек избегавати, као и типичне равнице због задржавања хладног ваздуха и могућег измрзавања цветова (Т мање од -10°C).

Обзиром да боровница поседује плитак коренов систем (на дубини до 15 cm), не подноси дуготрајне суше (карактеристично црвенило на лишћу). Зато јој је неопходно око 900 mm воденог талога (равномерно распоређених током године), што у нашим климатским условима подразумева инсталацију система за наводњавање још у заснивању самог засада.

Као превелика топлота и ниже температуре утичу неповољно у фено фази сазревања плодова. Боровница, зависно од сорте, сазрева 50-90 дана после цветања, тако да у појединим рејонима недовољан број топлотних дана утиче на неједнако дозревање или изостанак сазревања бобица. Зато су предели са дужим трајањем дана и свежим ноћима погоднији за интензивније стварање боје на плодовима.

Како је боровница светлољубива култура, не успева у прегустим састојинама са недовољно светлости.

Одговарају јој севернији положаји са благим нагибима и повољном ваздушном дренажом(проветреност терена).

Пракса у природи је показала да су шуме црног бора природни пратиоци обичне боровнице, чија близина значајно делује на њен физиолошки развој.

При заснивању засада требало би избегавати и јако ветровите пределе, чији утицај, нарочито у зимском периоду – без довољно снега може изазвати исушивање, или измрзавање појединих делова, па и целе биљке.

Мр Бранко Танасковић

Развој сеоског туризма у Чачку

У многим европским државама рурално становништво све више прихвата туризам као једну од стратегија одрживог развоја локалне заједнице. Рурални туризам, у подручјима које се не сматрају туристичким дестинацијама у традиционалном смислу, развија се у два правца:

- први правац је усмерен на привлачење посетилаца, где до

изражаја долази предузетнички дух локалног сеоског становништва;

- с друге стране пораст броја посетилаца у руралним подручјима доводи до повећане потражње за туристичким услугама, што опет доводи до раста подузетничких активности у локалној средини.

У Србији у последњих пар година се може запазити да сеоски туризам постаје један од најважнијих фактора развоја руралних подручја. Значај руралног туризма, за развој локалне заједнице, огледа се у могућности сарадње државних органа и малог предузетништва у циљу креирања туристичке понуде.

Рурални туризам, као веома перспективна грана туризма, може се развијати и са релативно малим улагањима капитала и знања, што има велики значај како за развој локалне заједнице тако и за упошљавање становништва. Имајући све ово у виду, може се закључити улагања у сеоски туризам, имају велике предности у односу на улагања у друге гране привреде (нпр. индустрију).

Рурални туризам има посебан значај за руралне средине у којима има мало становника, јер улагања у неке друге делатности не би била економски оправдана. Користи од развоја овог вида туризма имају две групе предузетника:

- они који су директно укључени у креирање туристичке понуде (мисли се на власнике кућа за изнајмљивање, угоститељских објеката и др.);
- предузетници који имају индиректне користи од развоја сеоског туризма (власници бензинских пумпи, трговачких радњи и сл.).

Сеоски туризам у Чачку и поред природних, културних, историјских и демографских ресурса којима располаже још увек не заузима значајније место у привредном развоју града. Ово подручје одликују изванредне пејзажне разноликости, лепоте и

атраktivност очуване, а понегде и недирнуте природе. Поред добре саобраћајне повезаности, села су релативно добро опремљена за смештај и боравак гостију, а велики број домаћинстава би уз миниална улагања могао да одпочне са пружањем туристичких услуга.

Највећи потенцијал за развој ове гране туризма у чачанском крају представљају:

- Овчарско-Кабларска клисура која је једна од најлепших клисура у Србији. Одликују је изванредна пејзажна разноликост и богатство разноврсне флоре и фауне. Процењује се да је подручје Овчарско-Кабларске клисуре настањено са преко 600 различитих врста флоре и фауне. Од Чачка је удаљена око 18 километара, а окружена је питомим планинама Овчар и Каблар.

Укупна дужина клисуре је неких 20 километара, а њена највећа дубина је преко 700 метара. На реци Западној Морави налазе се и три језера погодна за спортове на води и риболов. Језера су богата белом рибом, сомом и шараном, док су шуме настањене бројним врстама дивљачи, чак и дивљом свињом. Све ово представља изузетан потенцијал за ловни и риболовни туризам.

Овај предео насељава више од сто врста птица, што уз богатство биљних врста ову клисуру чини изузетно атраktivном за природњаке и све оне који желе да се одморе у природи;

- Бања Горња Трепча, која је проглашена за атомску, има дугу традицију у лечењу реуматских и неуролошких болести. Историја овог лечилишта сеже још од 19 века, када су мештани Горње Тречке открили лековита својства термоминералних извора, за које се сматра да су постојала још од III века наше ере. Хемијски састав воде, у којој има селена, нарочито погодује лечењу од реуматских, болести гастроинтестиналног тракта и обољењима периферних крвних судова. Смештајни капацитети у оквиру рехабилитационог центра Горња Трепча су недовољни, тако да одређени број гостију одседа у у приватном смештају, који према неким проценама располаже са око 3.000 лежаја;
- Манастири Српске свете горе, који представљају велико национално благо, смештени су са леве и десне стране Мораве. Они представљају траг једног времена, а њихова архитектура, иконостаси, ретки списи и црквене књиге говоре о бурној историји овога краја. Након одлуке да се на Западној Морави изгради хидроцентрала и језеро, неколико манастира је измештено. Први манастири у Овчарско-Кабларској клисури изграђени су још почетком 14. века. Данас постоји укупно 10 манастира и то су: Ваведење, Вазнесење, Преображење, Света Тројица, Сретење, Благовештење, Илиње, Јовање, Никоље, Успење. Поред наведених манастира, на овом простору налазе се и два света места, а то су и црква

посвећена Светом Сави и црква-пећина Кађеница.

Поред наведених локација које су погодне организовање излета, туристичку понуду у селима чачанског краја обogaђују и манифестације као што су Сабор фрулаша Србије у Прислоници, Летњи дани културе у бањи Горња Трепча, Купусијада у Мрчајевцима, Летњи дани културе у Овчар Бањи, Коњичке трке у Прељини, Овчарско-Кабларска регата, Моравска регата, Ликовне колоније и др.

Након изградње Ибарске магистрале, односно магистралног пута М22, који повезује Београд са Западном Србијом, у граду Чачку су створени услови за интезиван привредни развој. Динамичан привредни развој Чачка, који је нарочито изражен у периоду од 1970-1980 године, допринео је развоју саобраћајне инфраструктуре, коју чини мрежа магистралних, регионалних, регионалних, локалних и некатегорисаних путева. Управо ова чињеница је утицала на то да чачанска села имају изузетно добру приступачност, што уз остале потенцијале представља добру основу за креирање туристичке понуде у сеоским домаћинствима.

У периоду привредне експанзије у сеоским домаћинствима су изграђени смештајни капацитети, који превазилазе стварне потребе домаћинства, а који би се уз одређена улагања и адаптације могли да се користе за смештај гостију. Ово нарочито може бити интересантно оним сеоским домаћинствима која се налазе у туристичким дестинацијама у којима већ постоје неки садржаји који привлаче госте. Ово се односи пре свега на газдинства у Горњој Тречки и Слатини, где постоји

реална потреба за смештај гостију, због недовољних капацитета у хотелском смештају. Град Чачак има велики понцијал за развој пре свега верског и здравствог туризма у који би могло да буде укључено и економског положаја сеоског становништва и локалне заједнице. Овај документ је предвидео оснивање кластера у туризму, који би требао да доведе до побољшања економских резултата свих оних који су директно и индиректно укључени у пружање туристичких услуга.

У циљу реализације планова који се односе на туризам, а који су предвиђени Стратегијом развоја Чачка, предвиђено је и оснивање Савета туристичког кластера,

локално сеоско становништво. Стратегија развоја града Чачка, која је донета 2005 године, идентификовала је сеоски туризам као један од начина побољшања

којег треба да чине сви они који су укључени у питање развоја туризма. Савет би требао да одреди дањи правац развоја, циљеве и активности које би требало да буду предузете у циљу привлачења финансијских средстава. Оснивање савета поверено је Дирекцији за локални економски развој и Туристичкој организацији града Чачак.

Дипл. инг Радован Шеварлић